

PREZENTACIJE ŽIVALI PRI POUKU NEMŠČINE V OSNOVNI ŠOLI

Andreja Retelj

UVOD

Živali pomembno zaznamujejo svet malčkov, otrok in mladostnikov. Malčki in mlajši otroci spoznavajo žive živali v domačem okolju, živalskem vrtu, njihove podobe pa pri vsakodnevni igri preko igrač, slikanic in risank. Živali imajo v otroškem svetu običajno človeške lastnosti, stik z živalmi – pravimi, plišastimi ali v obliki knjižnih junakov – pa otrokom predstavlja tolažbo, zavetje, možnost identifikacije, pa tudi prva stereotipna razlikovanja med dobrim in zlim. Hudobni, požrešni volkovi, kradljive srake, nežne mucke, ljubki kužki, zvite lisice spremljajo otroke skozi vizualne medije že od malih nog. Pozitiven odnos do živali se nadaljuje pri starejših otrocih, ki si pogosto zaželi hišnega ljubljence, kakor tudi pri mladostnikih, ki v pubertetniškem obdobju velikokrat ravno v živali najdejo »sogovornika« in zvestega spremljevalca.

Poimenovanja živali in posnemanja živalskih glasov sodijo poleg poimenovanj bližnjih oseb in predmetov med prve besede, ki se jih naučijo malčki (Jelenc et al. 2021). V slovenščini so to lahko npr. besede hov hov, mijav, kokodak, pes, krava, žaba (Marjanovič Umek, Fekonja 2019, str. 7). Podobno je tudi v nemščini, kjer je beseda pes (nem. *Hund*) četrta najbolj pogosta usvojena beseda (Weinert in Grimm 2008). Na seznamu osnovnega besedišča, ki vsebuje 533 nemških besed (Baark et al. 2019) in ga morajo znati zapisati nemški prvošolčki, je tudi 38 besed, ki so povezane z živalmi.¹ Večinoma gre za samostalnike za poimenovanja živali, npr. *der Affe, die Eule, der Fisch* ... deset besed pa predstavljajo glagoli, ki se nanašajo na oblike gibanja živali, npr. *brummen, fliegen, krabbeln*, ali z živalmi povezanimi glagoli, kot npr. *füttern, laufen, reiten, fressen*.

¹ Zvezna republika Nemčija nima enotnega šolskega sistema, zato pristojno ministrstvo za šolstvo vsake zvezne dežele ureja pravilnike, priporočila, usmeritve itd. Omenjen seznam besedišča izhaja iz zvezne dežele Nordrhein-Westfalen in je v celoti dosegljiv na spletu: <https://www.schulentwicklung.nrw.de/cms/grundwortschatz-nrw/grundwortschatz/wortfilter/index.html> (citirano: 21. 2. 2023). Podobne sezname najdemo tudi za druge zvezne dežele.

Ker imajo živali pomembno mesto v otrokovem in mladostniškem vsakdanu, nas je zanimalo, kako živali spoznavajo učenci v drugi in tretji triadi pri pouku nemščine. Prispevek prinaša analizo dveh učnih načrtov za nemščino v osnovni šoli ter analizo izbranih učbenikov z vidika prisotnosti učne vsebine in uresničevanja učnih ciljev preko živalskih tem. Na podlagi ugotovitev analize učbenikov prispevek zaključujemo z možnostmi za obogatitev pouka nemščine, ki omogoča doseganje višje jezikovne kompetence in kompleksnejša vsebinska znanja.

ŽIVALI V UČNIH NAČRTIH ZA NEMŠČINO V OSNOVNI ŠOLI

Nemščina se v osnovni šoli poučuje v različnih organizacijskih oblikah, kot prvi ali drugi tuji jezik, kot obvezni ali izbirni predmet. Kljub temu, da učni načrti za nemščino niso dokument, ki bi natančno predpisoval posamezne podrobne vsebine, načine in oblike dela, vseeno predstavljajo zavezujoče ogrodje in smernice za doseganje učnih ciljev in kompetenc pri pouku nemščine. Pod drobnogled smo vzeli dva učna načrta, in sicer učni načrt za nemščino od 4. do 9. razreda kot prvi tuji jezik (Kač et al. 2016) in učni načrt za nemščino kot neobvezni izbirni predmet od 4. do 9. razreda (Pevc Semec et al. 2013). V učnih načrtih smo ugotavljali, ali je tema živali eksplicitno omenjena in kakšni so predvideni učni dosežki učencev ter ali učni načrti implicitno nakazujejo, da bi temo lahko vključili v pouk. V nadaljevanju prikazujemo ugotovitve analize dveh učnih načrtov.

V učnem načrtu za prvi tuji jezik od 4. do 9. razreda (Kač et al. 2016) je tema živali implicitno in eksplicitno prisotna. Učni načrt na področju bralnega razumevanja v drugem vzgojno-izobraževalnem obdobju priporoča branje rim, pesmi, preprostih ugank, v tretjem vzgojno-izobraževalnem obdobju pa poleg besedil, vezanih na vsakdanje življenje, tudi

krajša literarna besedila (Kač et al. 2016, str. 14). Če učitelj upošteva priporočila stroke, potem v pouk nemščine kot prvega tujega jezika vnaša tudi besedila, ki so povezana z živalmi, saj so te del otrokovega vsakdanjega življenja. Opisi živali so eksplicitno navedeni tudi kot vrste besedil, ki se priporočajo v drugem vzgojno-izobraževalnem obdobju (ibid.: str. 18). Tudi na področju slušnega in slušno-vidnega razumevanja velja podobno. Na področju govornega sporočanja in govornega sporazumevanja lahko v učnem načrtu najdemo prostor za temo živali, in sicer v obliki kratkih govornih besedil o znani temi, v jezikovnem odzivanju na njihov izkušenski svet, petju in govorjenju izvornih besedil v nemščini. Opis živali je eksplicitno omenjen kot eno izmed govorjenih besedil v drugem vzgojno-izobraževalnem obdobju (ibid.: str. 18). Pri zmožnosti pisnega izražanja so živali eksplicitno omenjene, in sicer se od učencev pričakuje, da v tretjem vzgojno-izobraževalnem obdobju »samostojno strukturirano opišejo vsebine, ki so jim blizu (družina, prijatelji, živali, slavne osebe)« (ibid.: str. 15).

Učni načrt priporoča razvijanje sporazumevalne zmožnosti v nemščini in medkulturne zmožnosti v okviru tem oziroma tematskih sklopov. Tema živali se skupaj z rastlinami pojavi kot del tematskih sklopov *Moje okolje* in *Naravno okolje* v drugem in ponovno v tretjem vzgojno-izobraževalnem obdobju. Živali pa so omenjene tudi kot ena izmed možnosti za medpredmetno povezovanje pouka nemščine z drugimi predmeti.

Ker je nemščina za večino učencev drugi tuji jezik, smo v pregled vključili tudi učni načrt za neobvezni izbirni predmet od 4. do 9. razreda, ki obsega 414 ur (Pevc Semec 2013). Prvič so živali eksplicitno omenjene med operativnimi cilji tvorbenih dejavnosti, kjer učni načrt predvideva, da učenci tvorijo zelo preprosta pisna in govorjena besedila, pri čemer opišejo tudi žival (ibid.: str. 7). V preglednici primerov dejavnosti, s katerimi se lahko dosega operativne cilje in standarde znanja, so živali navedene kot primer govorne dejavnosti v 5. in v 9. razredu, kjer se predvideva, da učenci in učenke govorijo o svojih ljubljjenčkih oziroma

opišejo žival (ibid.: str. 10–11). Živali so lahko prisotne v obliki govorjenih in pisnih vhodnih besedil, saj se tako v drugi kot v tretji triadi živali omenja kot primer opisovalnega besedila. Poleg splošnih besedil nudijo priložnost za vključevanje teme živali tudi literarna besedila. Pri razvijanju branja npr. v 5. razredu sta omenjena strip in slikanica. Učitelji in učiteljice imajo po svoji presoji možnost izbrati besedilo, kjer se pojavljajo živali. Živali so lahko prisotne tudi v slikovnem gradivu, ki služi kot iztočnica za krajša govorjena beseda.

Tudi med predlaganimi vsebinami, preko katerih učenci spoznavajo tuji jezik, najdemo živali v tematskem sklopu *Moje ožje okolje*. Enako kot v učnem načrtu za prvi jezik tudi tukaj živali predstavljajo eno izmed tem za medpredmetno povezovanje nemščine z drugimi predmeti. Tudi ta učni načrt predvideva vključevanje teme živali za doseganje splošnih sporazumevalnih ciljev v tujem jeziku.

ŽIVALI V IZBRANIH UČBENIKIH ZA NEMŠČINO V OSNOVNI ŠOLI

Čeprav predstavljajo učni načrti najpomembnejše dokumente, ki opredeljujejo poučevanje nemščine v šoli, pa nam ne nudijo natančne slike o tem, v kakšnem obsegu ali sploh živali tudi dobijo svoj prostor pri pouku nemščine. Nekoliko boljšo predstavo o obravnavanju živali pri pouku nemščine lahko dobimo z analizo učbenikov, saj na podlagi domačih in tujih raziskav učbeniki predstavljajo enega najpomembnejših vsebinskih in metodičnih usmerjevalcev pouka (prim. npr. Skela 2008, Tomlinson 2010).

V analizo smo vključili šest učbenikov različnih založb, ki se lahko uporabljajo od 4. do 9. razreda osnovne šole: *Prima 1*, *Prima 2*, *Planet 1*, *Logisch A1*, *Der grüne Max Neu 1*, *Magnet A1*. Izvedena je bila po naslednjih

korakih: 1. identifikacija teme, 2. prisotnost in vloga slikovnega gradiva, 3. doseganje učnih ciljev lekcij ali delov lekcij o živalih, 4. tipologija nalog. V nadaljevanju predstavljamo ugotovitve za vsak učbenik posebej.

Učbenik *Der grüne Max Neu 1*

Učbenik *Der grüne Max Neu 1* nekateri učitelji uporabljajo pri izvajanju nemščine kot neobvezni izbirni predmet v 4. razredu. Zeleni Max je deževnik zelene barve, ki učence spremlja skozi celoten učbenik in ima vlogo zabavljaja in motivatorja. Živali so v tem učbeniku obravnavane kot del tematskega sklopa Moja družina in jaz. Živalim so namenjene: lekcija 22 z naslovom *Hund, Katze, Fische ...*, lekcija 23 *Fütter – baden – pflegen* in delno lekcija 24 *Habt ihr Familie in ...?* ter dodatek k lekciji, ki predstavlja nekakšno preverjanje znanja na igriv način. Prvo besedilo, s katerim se učenci srečajo, je živalska izkaznica s podatki o psu in vzorčnimi stavki, ki jih uporabijo za govorno predstavitev. Temu sledijo vzorčni stavki za pisno predstavitev. Preko slušnega posnetka učenci spoznajo šest samostalnikov za hišne ljubljence. Besedišče nato nadgradijo z nadaljnjimi posnetki, kjer prepoznavajo slušne podobe besed. Izhodiščno besedilo v obliki elektronskega sporočila, ki ima značilnosti slikopisa, je edino besedilo, ki poleg splošnih besed prinaša tudi nekaj živalske terminologije, npr. *Katzenklo sauber machen, Fressnapf reinigen*. To besedišče se nato utrjuje v nalogi dopolnjevanja, kjer učenci preko slikovnega gradiva prepoznajo dejavnosti. Rešitve preverijo preko slušnega posnetka, s čimer vizualno podobo besed dopolnijo s slušno. V preostalih dveh nalogah učenci usvojeno besedišče aktivno uporabljajo pri govornem sporočanju, vendar nalogi zasledujeta slovnični cilj, in sicer zanikanje povedi. Dodatek k lekciji, imenovan *Kleine Reime*, učence seznanja z dvanajstimi živalskimi glasovi in njihovimi poimenovanji v nemščini. Čeprav je ideja zelo zanimiva, pa nismo prepričani, da bodo učenci te besede res usvojili, saj gre za izolirano nalogo, ki ne omogoča aktivne rabe novih

izrazov. Skozi bralno razumevanje in otroško statistično upodobitev se učenci seznanijo s pogostostjo hišnih ljubljencev v Nemčiji, na podlagi katerih lahko nato izvedejo samostojno anketo v razredu. V kolikor se učenci zgledujejo po vhodnem besedilu, bodo spoznali zgolj kakšno novo poimenovanje za žival, saj je cilj naloge pravzaprav navajanje števil. Zadnja naloga, vezana na živali, temelji na elementih dramske pedagogike; učenci v skupinah izdelajo lutke na paličici in pripravijo svojo živalsko predstavo. Ta naloga omogoča veliko ustvarjalnosti in aktivne rabe raznolikega jezika, a je časovno precej obsežna, kar ima lahko za posledico, da je učitelji sploh ne izvajajo ali pa zgolj v okrnjeni obliki.

V preostalem slikovnem gradivu tega učbenika je, z izjemo zelenega deževnika, zelo malo upodobitev živali. V drugih lekcijah učbenika najdemo pet ilustracij živali, pri čemer so živali v dveh primerih povezane z besedilnim delom, pri preostalih pa imajo samo funkcijo popestritve. Nadalje najdemo pet fotografij z živalmi; psa pri navedbi učnih ciljev, delfine ob oglasnem besedilu, policijskega psa kot spremljevalca policista v lekciji s poklici, velikonočnega zajčka v lekciji o velikonočnih običajih in pojoča ptička v lekciji o pomladi. V vseh primerih je ob fotografiji prisotno kratko besedilo. V enem primeru so živali uporabljene kot način za posredovanje učnih strategij za učenje besedišča, kjer je na primeru domačih živali, živali na kmetiji in prostoživečih živali prikazano, da si lahko nove besede zapomnimo hitreje, če se jih učimo tako, da jih združimo v skupine.

Učbenik *Magnet 1*

V učbeniku *Magnet 1*, ki je potrjen učbenik za poučevanje nemščine kot drugi tuji jezik v 7. in 8. razredu, se učenci z živalmi prvič srečajo pri obravnavi abecede. Ob poslušanju posnetka in opazovanju ilustracij ter zapisanih besed spoznajo štiri živali, in sicer slona, ribo, leva in ponija. Zaradi

podobnosti z angleščino si učenci te besede verjetno hitro zapomnijo. Izbrane živali so torej predstavljene kot internacionalne besede, ki se jih zlahka naučimo. Z živalmi se učenci nato srečajo v lekciji 3C *Wir gehören auch zur Familie*, kjer naučijo poimenovati osem živali; psa, zlato ribico, zajca, želvo, mačko, hrčka, kanarčka in konja. Glavni cilj te lekcije je spoznavanje trdilnih in nikalnih stavkov, živali pa imajo samo posredno vlogo. Skozi naloge učenci deloma razvijajo leksikalno zmožnost, a še to le v izolirani obliki. V tem učbeniku ni slikovnega gradiva z živalmi.

Učbenik *Logisch A1*

V učbeniku *Logisch A1*, potrjenem učbeniku za poučevanje nemščine kot drugega tujega jezika v 7. in 8. razredu, so živalim namenjene samo štiri naloge. V prvi nalogi učenci spoznajo šest nemških besed za živali in ugotavljajo, česa omenjene živali ne znajo. Poleg samostalnikov torej učenci spoznajo tudi glagole *fliegen*, *bellen*, *fressen*, *laufen*, *singen*, s pomočjo katerih opišejo dejavnosti. Dve nalogi sta zasnovani kot možganska nevihta in sta namenjeni širjenju besedišča na temo živali ter predvidevata zbiranje besedišča s pomočjo slovarja. Ti dve nalogi predstavljata dobro izhodišče za ciljno poglobljanje in širjenje besedišča, a je dejanska izvedba precej vprašljiva. Zadnja naloga pa je projektno naravnana; učenci naj bi napisali predstavitev živali po predlogi in jo nato ustno predstavili. Učenci besedišče na temo živali sicer spoznava in uporabljajo v kontekstu, to pomeni, da spoznajo samostalnik in pripadajoč glagol, kar jim omogoča aktivno rabo besedišča, a le v zelo omejenem obsegu. V preostalem delu učbenika imajo živali samo postransko vlogo, saj se pojavijo le na dveh fotografijah, nekaj ilustracijah v vlogi popestritve besedila in enem piktogramu z zapisom *Keine Hunde!*. V enem primeru ilustracija čebele spremlja fonetično vajo, kjer učenci spoznavajo izgovorjavo glasu /s/, v nekem drugem primeru pa se živali pojavijo v rimani pesmi.

Učbenik *Planet 1*

Učbenik *Planet 1* je potrjen učbenik za poučevanje nemščine kot drugi tuji jezik v 7. in 8. razredu. Učbenik obravnava živali v lekciji 15 z naslovom *So viele Tiere*, v lekciji 16 *Unser Zoo* in v učbeniškem dodatku *Zum Schluss*. V drugih lekcijah ne v besedilnem ne v slikovnem delu živali skorajda ni. Najdemo lahko le muco, ki spremlja dve fonetični nalogi, gorilo na promocijskem plakatu za živalski vrt, ilustracijo pujska kot simbola sreče, miško in slona kot ponazoritev primerjave velik – majhen in ilustracijo ob glagolu *reiten*. Na enem mestu najdemo ob dialogu tudi ilustracijo dečka in konja, ki pojasnjuje frazo den *Hund ausführen* iz spremljajočega besedila. Ob predstavitvi določene osebe se pojavi tudi fotografija konja, vendar njena vloga ni čisto jasna.

V primerjavi z drugimi učbeniki je v Planetu 1 živalim namenjen nekoliko večji poudarek. Fotografije devetih živali, ki imajo nekoliko nenavadne navade, učence na šaljiv način popeljejo v lekcijo. Preko izjav v oblačkih se učenci seznanijo s poimenovanjem živali. Pomenski vidik besed nato takoj v nadaljevanju dopolnijo s slovničnim, saj samostalnike glede na spol razvrščajo v tri stolpce. Najdemo tudi naloge z elementi dramske pedagogike, preko katerih učenci utrjujejo izgovorjavo, pomen in slušno podobo besede. Preko pisnega besedila, dialoga med družinskimi člani, učenci ozavestijo obveznosti, ki jih prinašajo domače živali, in nato s pomočjo vzorčnih stavkov sami pripovedujejo. Preko slušnega posnetka učenci spoznajo posamezne živali iz zavetišča in poglobijo besedišče na področju barv. Slušni posnetek o živali na posodo pa omogoča tudi diskusijo v razredu in s tem aktivno ter samostojno rabo besedišča. V tej lekciji se učenci spoznajo tudi z oglasnimi besedili, saj berejo oglase za male živali. V 16. lekciji se učenci takoj na začetku srečajo s slušnim besedilom, ki sicer vsebuje besedišče na temo živali, a je namenjeno uvajanju slovnične strukture – sestavljenemu pretekliku. Tudi v daljšem besedilu z naslovom *Die Eltern kommen* zasledimo omembo živali, a imajo tudi pri tem bralnem razumevanju živali le postransko

vlogo, enako velja za slušno nalogo z naslovom *Tierchaos*, kjer učenci prepoznavajo glagol *sein*. Veliko obeta kratko besedilo o pravilni skrbi za pse in mačke, ki učence opremi z besediščem in jih spodbudi k razmisleku o načinu skrbi za druge živali. Žal pa je tudi ob tej nalogi obarvan slovnični kvadraterk s pravili za rabo zaimka *man*, ki lahko nalogi spremeni težišče in jo spremeni v slovnično nalogo. Enako velja za nadaljnja besedila o živalih, kjer so modro obarvani svojilni zaimki. Nekaj več ustvarjalnosti najdemo v dodatku *Zum Schluss*, kjer učenci spoznajo nekaj vicev o živalih, pri razumevanju pa jim pomagajo sličice z živalskimi podobami. Edina naloga, ki posreduje tudi nekaj informacij o domačih živalih, je naloga *Haustiere in Deutschland*, ki vsebuje preprost statističen prikaz in spodbudi učence k izvajanju ankete v razredu in primerjavi podatkov o številu in pogostosti domačih ljubljencev.

Učbenik *Prima 1*

Učbenik *Prima 1* je namenjen mlajšim učencem nemščine, potrjen je za poučevanje nemščine v 4. razredu, zato ni presenetljivo, da nastopajo živali v večjem obsegu kot v drugih učbenikih. Kužek Rex in papiga Lori predstavljata integralni del učbenika, saj poleg štirih otrok nastopata v večjem številu stripov, ki se pojavljajo kot izhodiščno bralno in slušno besedilo na začetku vsake lekcije. V vseh teh lekcijah sta nato pes ali papiga kot leksikalna enota vključena v naloge, ki sledijo doseganju različnih učnih ciljev. V slikovnem gradivu se živali kot živa bitja in igrače pojavljajo skozi celoten učbenik v obliki slik in ilustracij ob besedilih in nalogah. Prvič se učenci srečajo z živalmi že na začetnih straneh učbenika, kjer spoznajo besedi *Katze* in *Krokodil* kot primera internacionalnih besed oziroma besed, ki si jih zaradi podobnosti z angleščino lažje zapomnijo. Drugič se preko ilustracij živali učenci naučijo različnih oblik gibanja s ciljem pravilne rabe glagolov v 3. osebi ednine v trdilnih in nikalnih stavkih. Prav tako so že znane besede za živali npr. *Hund*, *Katze*,

Papagei, *Fisch*, *Pferd* uporabljene za posredovanje učnih strategij za učenje spola (*die*, *der*, *das*) v nemščini. Na vsebinski ravni je živalim namenjen precejšen del, celoten modul 5, torej tri lekcije tematizirajo živali. V lekciji *Im Zoo* učenci spoznajo poimenovanja za divje in eksotične živali, pri čemer je velika pozornost namenjena tudi pravilnemu zapisu in izgovorjavi. Poleg samostalnikov učenci spoznajo tudi 11 glagolov, s katerimi opišejo gibanje živali, ter pridevnike za barve, ki jih uporabijo pri opisovanju živali. V lekciji *Pass auf, Anna!* besedišče ponovijo in nadgradijo. Dodanih je še nekaj samostalnikov, poudarek pa je na pridevnikih in glagolih, ki učence opolnomočijo za natančnejše opise živali v zadnji nalogi te lekcije. V lekciji *Tiere auf dem Bauernhof* učenci že v prvi nalogi spoznajo 11 domačih živali in nato še šest glagolov za opisovanje živalskega oglašanja. To besedišče nato v nadaljnjih nalogah uporabljajo za opise živali in za spoznavanje ter utrjevanje prvega in četrtega samostalnškega sklona. V eni nalogi spoznajo tudi poimenovanja za bivališča npr. *Hühnerstall*, *Hundehütte*, *Stall*. Na koncu lekcije skozi izhodiščno bralno besedilo, ki je namenjeno bralnemu razumevanju, spoznajo značilnosti besedilne vrste za opis živali, ki ga nato uporabijo v zadnji projektno naravnani nalogi, v kateri narišejo in predstavijo poljubno domačo žival in tako aktivno uporabijo celotno besedišče omenjenih treh lekcij.

Učbenik *Prima 2*

V učbeniku *Prima 2*, ki se uporablja pri nemščini kot drugi tuji jezik v 5. razredu in predstavlja nadaljevanje učbenika *Prima 1*, živalim ni namenjena nobena posebna lekcija. So pa živali v celotnem učbeniku prisotne v stripovskih besedilih na začetku lekcij kot ilustracije za podporo učenja različnih jezikovnih struktur, npr. stopnjevanje pridevnika, in za širjenje besedišča pri različnih temah, npr. pri učenju pristočnih dejavnosti ali bolezni. V enem malce daljšem bralnem besedilu se miška

pojavi kot glavna junakinja zgodbice. Za učbenik *Prima 2* je značilno vključevanje živali za doseganje različnih jezikovnih ciljev, zlasti slovničnih, vsebinske nadgradnje pa v tem učbeniku ni.

Analiza izbranih učbenikov je pokazala, da so živali v učbenike vključene. Ker učbeniki sledijo komunikacijskemu pristopu, je ta tematika obravnavana zgolj na splošno, glavni cilj pa sta poznavanje in raba najosnovnejšega besedišča za namene splošne komunikacije. Učenci v osnovni šoli se naučijo poimenovati nekaj osnovnih živali ter spoznajo nekaj glagolov, ki označujemo premikanje ali živalske glasove. Ob tem spoznajo tudi nekaj pridevnikov, s katerimi določene živali opišejo. Živali se torej obravnavajo izključno v skladu s splošnimi sporazumevalnimi cilji jezikovnega pouka, kar pomeni, da učenci uresničujejo zgolj naslednje učne cilje: poimenujejo živali ter jih na kratko ustno in pisno predstavijo. Besedišče spoznavajo izolirano kot posamezne besede, ki jih v nalogah nato ustrezno razvrščajo k slikam ali jih povezujejo. Redkeje se pojavljajo naloge, kjer bi učenci vadili zapis besed. Določen del besedišča se pojavi v kontekstu, ki pa običajno ni namenjen poglobljeni obravnavi živali, spoznavanju specifičnega vokabularja ali pridobivanju novih informacij, ki bi pomenile obogatitev znanja, temveč spoznavanju, vadenju in urjenju zlasti slovničnih pravil, ki jih lekcije postavljajo v ospredje. Vhodna besedila, ki tematizirajo živali, so tako slušna kot bralna. V slikovnem delu v večini učbenikov najdemo ilustracije in fotografije živali, največ pa jih je v lekcijah, ki živali obravnavajo. Običajno imajo podporno vlogo pri razumevanju besed in besedil, včasih pa tudi zgolj popestritveno. Le manjši delež nalog v učbenikih zasleduje cilje drugih, alternativnejših pristopov, npr. dramskega pristopa ali značilnosti CLIL (vsebinsko in jezikovno obogateno učenje jezika), s čimer se lahko preseže osnovne cilje pouka komunikacijskega pristopa. Ugotovitve, ki izhajajo iz analize učbenikov, so sicer v skladu z značilnostmi komunikacijskega pristopa, ki predstavlja trenutno najbolj razširjen pristop poučevanja tujih jezikov, a hkrati kažejo na zamujeno priložnost v osnovnošolskem poučevanju nemščine, saj bi bolj specifično obravnavanje

živali, ki predstavljajo pomemben del otroškega in mladinskega vsakdana, omogočilo doseganje višjih in kompleksnejših znanj o živalih ter tudi višje jezikovne kompetence na področju živalskega sveta. Ta znanja in jezikovne kompetence pa bi posledično lahko prispevale h kakovostnejšemu povezovanju tujega jezika z drugimi predmeti in k dejanski rabi tujega jezika za podporo učenju raznolikih in kognitivno zahtevnejših vsebin.

MOŽNOSTI ZA NADGRADNJO IN OBOGATITEV PRI POUČEVANJU OBRAVNAVANE TEMATIKE

Da bi si učenci lahko pri pouku nemščine pridobili nekoliko kompleksnejše besedišče s področja živalskega sveta in ga znali tudi pravilno uporabljati, bi bilo nabor učbeniških besedil smiselno dopolniti s poljudno-strokovnimi besedili, primernimi za mlajše bralce. Pri pripravi, izvedbi in evalvaciji takih učnih ur tujega jezika učitelja vodijo načela mehkega vsebinskega in jezikovno integriranega pristopa, imenovanega tudi Soft CLIL (Lipavic Oštir, Lipovec 2018). Drugače kor pri komunikacijskem pristopu je pri pristopu CLIL v ospredju istočasno vsebinsko in jezikovno učenje. Cilj tovrstnega učenja ni učenje jezika izključno za namene splošne komunikacije ali učenje o jeziku, ampak postane jezik sredstvo za učenje raznolikih vsebin. Veliko vlogo pri pristopu CLIL imajo polavtentična ali avtentična besedila. Za obravnavo živali pri pouku nemščine lahko široko paleto tovrstnih besedil učitelji in učiteljice najdejo npr. v otroškem živalskem leksikonu spletnega mladinska časopisa *Geolino*.² Vsi članki o živalih so napisani po podobnem vzorcu,

2 Otroški leksikon živali: <https://www.geo.de/geolino/tierlexikon/> (citirano 25. 1. 2023).

kar učitelju omogoča, da učence ustrezno pripravi na delo z avtentičnimi besedili, učencem pa omogoča lažjo orientacijo po samem besedilu kakor tudi pomoč pri razumevanju besedila. Nekatera besedila vsebujejo na koncu kratko alinejsko predstavitev posamezne živali (*Steckbrief*), ki jo lahko učitelji uporabijo kot uvodno besedilo, saj učencem omogoča, da z minimalnim besediščem, ki so ga usvojili pri pouku, skoraj v celoti razumejo predstavljene informacije, sicer pa o vsebini lahko tudi sklepajo iz podanih podatkov (Slika 1).

Steckbrief: Der Adéliepinguin

- **Name:** Adéliepinguin
- **Wissenschaftlicher Name:** *Pygoscelis adeliae*
- **Klasse:** Vögel
- **Ordnung:** Pinguine (*Sphenisciformes*)
- **Verbreitungsgebiet:** Antarktis
- **Größe:** etwa 70 Zentimeter
- **Gewicht:** 3,5 bis 5 kg
- **Schutzstatus:** gefährdet
- **Nahrung:** Krill, Tintenfische, kleine Fische

Slika 1: Primer alinejske predstavitve živali

S pomočjo vzorčnih stavkov z novimi strokovnimi besedami in frazami ter učiteljevo podporo učenci besedišče nadgradijo, tako da lahko živali natančno in terminološko ustno predstavijo. Učenci za predstavitev potrebujejo besedišče kot npr. *Das Tier heißt / Sein wissenschaftlicher Name ist ... / Das Tier gehört ... / ist verbreitet / wiegt / itd.* Čeprav je besedišče visoko nad pričakovano ravno učenja nemščine v osnovni šoli, pa je pri delu s takimi avtentičnimi besedili nepogrešljivo. Ker je smiselno integrirano v vsebino, ki je učencem zanimiva in jim predstavlja izziv, se ga bodo

tudi hitro naučili in ustrezno uporabili. Poleg spoznavanja s terminologijo in ustrezno rabo tujega jezika imajo tovrstna besedila tudi visoko informativno vrednost, saj vsebujejo resnične in zanimive podatke o živalih, ki jih marsikdo ne pozna. Te predstavitve imajo lahko tudi velik motivacijski učinek, saj učencem pokažejo, da so se sposobni spoprijeti z avtentičnimi besedili. V nadaljevanju lahko učenci v manjših skupinah preberejo posamezna spletna besedila o različnih živalih, poiščejo v njih zanimive podatke, izdelajo podobne alinejske predstavitve ali bolj kompleksne interaktivne predstavitve plakate ipd. Izdelke, ki so jih učenci pripravili pri nemščini, lahko nato nadalje obravnavajo npr. pri pouku narave, slovenščine in drugih predmetih, kjer vsak učitelj doda še kakšen element iz učnega načrta svojega predmeta. Metoda CLIL se tako izkaže kot izjemno učinkovita povezovalna metoda učenja vsebin in jezika, saj je z njo možno posredovati kompleksno znanje, ki ga učenci ravno zaradi povezovanja predmetov dojemajo celostno in ne razdrobljeno, kot je to v šoli običajno.

ZAKLJUČEK

V prispevku smo ugotovili, da tako učni načrt za nemščino kot prvi tuji jezik kot tudi učni načrt nemščine kot drugi tuji jezik v osnovni šoli temo živali vključujeta v operativne in vsebinske cilje pouka. Ker so učni načrti po svoji naravi zelo splošni in ne predpisujejo, kako naj učitelji in učiteljice nemščine v praksi cilje operacionalizirajo in kako naj vsebine obravnavajo, smo analizirali tudi nekaj učbenikov za nemščino, ki predstavljajo pomembno vodilo pouka v praksi in pogosto tudi kar izvedbeno plat učnih načrtov. Iz analize učbenikov izhaja, da se tema živali sicer pojavlja, vendar ne preseže splošnih komunikacijsko naravnanih ciljev pouka tujega jezika, in sicer splošnega opisa živali (velikost, barva), predstavitve svoje najljubše živali (ime, starost, barva). Živali so obravnavane zgolj na ravni poznavanja poimenovanj samostalnikov, ki jih

ponekod dopolnjujejo še pogostejši glagoli. Tako slušna kot pisna besedila so brez informativnih in vsebinsko zahtevnejših sporočil ter imajo v ospredju razumevanje splošnega jezika. Enako velja za vaje in naloge, ki utrjujejo predvsem pomenske vidike besede in občasno rabo v kontekstu. Da bi učenci živali obravnavali na jezikovno ustrezni ravni, a hkrati višji kognitivni ravni, bi bilo nujno treba pouk obogatiti z elementi vsebinsko in jezikovno integriranega učenja, ki smo ga izbrali kot eno izmed možnosti za obogatitev pouka nemščine in ga prikazali s praktičnim primerom. Ena izmed možnosti za pogovor o živalih in sobivanjem s človekom pa predstavljajo tudi literarna besedila, npr. slikanice, basni, kratke zgodbe, ki jih pri pouku tujega jezika prav tako skorajda ni.

Da bi lahko ustvarili celostno podobo o vključevanju živali v pouk nemščine in razvijanju tujejezikovnih in drugih kompetenc, bi bilo treba v nadaljevanju predstavljeno analizo učnih načrtov in učbenikov dopolniti z vključitvijo učiteljev in učiteljic nemščine v osnovni šoli. Učitelji in učiteljice se pri pouku namreč avtonomno odločajo o vključevanju vsebin, metod in oblik dela, zavezani so le doseganju ciljev in kompetenc, predpisanih z učnim načrtom, ob tem pa v pouk lahko vključujejo svoja lastna in druga obstoječa učna gradiva.

VIRI IN LITERATURA

- BAARK, Claudia/HÜTTIS-GRAFF, Petra/LÜDTKE, Ulricke/STITZIGER, Ulrich/TEICHMAN, Tatjana (2019): *Hinweise und Materialien für einen systematischen Rechtschreibunterricht in der Primarstufe in NRW – Handreichungen*. Düsseldorf: Ministerium für Schule und Bildung des Landes Nordrhein-Westfalen.
- JELENC, Nika/SUŠA, Nuša/GROLEGER SRŠEN, Katja (2021): Prvih pet besed slovenskih dojenčkov in malčkov v pričakovanem razvoju. V: *Rehabilitacija*, XX/2, str.13–21.

- KAČ, Liljana/VOLČANŠEK Susanne/RAMŠAK Suzana (2016): Učni načrt. Program osnovna šola. Nemščina. Ljubljana: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, Zavod za RS za šolstvo.
- KOITHAN, Ute/SCHERLING, Theo/SCHURIG, Cordula/FLEER, Sarah/HILA, Anna, KOENIG/Michael, PADRÓS, Alicia (2013) *Logisch A1*. München: Klett Langenscheidt.
- KOPP, Gabriele/BÜTTNER, Siegfried (2004): *Planet 1*. München:Hueber Verlag.
- KRULAK-KEMPISTY, Elżbieta/ REITZIG, Lidia /ENDT, Ernst (2017) *Der grüne Max Neu 1*. Stuttgart: Ernst Klett Sprachen.
- LIPAVIC OŠTIR, Alja/LIPOVEC, Alenka (2018): *Problemorientierter Soft-CLIL Ansatz*. Dunaj: LIT Verlag.
- MARJANOVIČ UMEK, Ljubica/FEKONJA Urška (2019): Zgodnji govorni razvoj: Varovalni in dejavniki tveganja v družinskem okolju. V: *Javno zdravje 02*, str. 1–13.
- MOTTA, Giorgio (2010): *Magnet 1-slovenska izdaja*. Ljubljana: Rokus Klett
- PEVEC SEMEC Katica/KAČ, Liljana/Šečerov, Neva/CAJHEN, Simona/LESNIČAR, Barbara/OŠTIR LIPAVIC, Alja/STRMČNIK, Liliane (2013): Program osnovna šola. Drugi tuji jezik v 4. do 9. razredu. Neobvezni izbirni predmet. Učni načrt. Ljubljana: Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, Zavod RS za šolstvo.
- RETELJ, Andreja/KRAJNC, Irena/TRILER, Barbara/MALEŽIČ, Marinka/DEŽMAN, Jelka/KOSTAJNŠEK POŠTRAK, Gertruda (2019): *PRIMA 1: Učbenik za nemščino kot 2. tuji jezik v 4. razredu osnovne šole*. Ljubljana: DZS.
- RETELJ, Andreja/KRAJNC, Irena/TRILER, Barbara/MALEŽIČ, Marinka/KOSTAJNŠEK POŠTRAK, Gertruda (2018): *PRIMA 2: Učno gradivo za začetno učenje nemščine*. Ljubljana: DZS.
- SKELA, Janez (2008): Vrednotenje učbenikov v angleškem jeziku z vidika kognitivne teorije učenja. V: SKELA, Janez (ur.), *Učenje in poučevanje tujih jezikov na Slovenskem: pregled sodobne teorije in prakse*. Ljubljana: Tangram. (str.154–178).
- TOMLINSON, Brian (2010): *What do teachers think about EFL coursebooks?* *Modern English Teacher* 19.4, (str. 5–9).

WEINERT, Sabine/GRIMM, Hannelore (2008): Sprachentwicklung. V: OERTER, Rolf/ MONTADA, Leo (ur.), *Entwicklungspsychologie*. Weinheim: Beltz. (str. 502–534).

SEZNAM SLIK

Slika 1: <https://www.geo.de/geolino/tierlexikon/21198-rtkl-tierlexikon-adelie-pinguin>, (25. 1. 2023).